

SABIEDRĪBA CITAI POLITIKAI

PĀRĀRĀDĒJĀS PĀRĀRĀDĒJĀS

pirmdiena, 2010.gada 19.jūlijs

SĀKUMLAPA PAR SCP CILVĒKI SCP POLITIKA REĢIONOS JAUNIEŠI PIEDALĪES KONTAKTIDokumenti Ziņas Notikumi Multimediji

Ziņas

18.07.2010

Baltijas Koks :: Latvijai ir iespējas būt veiksmīgākajai reģionā

Latvijas kokapstrādes nozares žurnāla "Baltijas Koks" žurnālists un izpildredaktors Pauls Beķeris garā intervijā ar Gati Kokinu, nodrukāts 2010.gada jūlijā [PDF] "Latvijai ir iespējas būt veiksmīgākajai reģionā"

Neredīgēts melnraksts:

Ekonomistu un Lattelecom padomes priekšsēdētāju Gati Kokinu intervē Pauls Beķeris

13.07.2010

Pabriks: ĀM nepieciešami 50 konsulārie darbinieki un papildu divi miljoni latu

Ziņa publicēta BNS, 2010.gada 13.jūlijā

Tā kā vēstniecības finansējuma un darbinieku skaita samazināšanas dēļ netiek galā ar vīzu izsniegšanu un konsulārās palīdzības sniegšanu, Ārlietu ministrijai (ĀM) nepieciešami papildu 50 konsulārie darbinieki un divi miljoni latu.

12.07.2010

Pabriks atbalsta Zviedrijas – Latvijas kopīgas izmeklēšanas komisijas izveidi

Bijušais ārlietu ministrs un goda vēstnieks Artis Pabriks atbalsta reģionālo, starptautisko iniciatīvu panākt kopīgas Latvijas – Zviedrijas darba grupas izveidi, lai noskaidrotu banku krīzes cēloņus un iespējas izvairīties no līdzīgām problēmām reģionālajā ekonomikā tuvākajā nākotnē.

07.07.2010

VIENOTĪBAS birojā atklās gleznotājas Gundegas Rancānes izstādi

Ceturtdien, 8. jūlijā, politisko partiju apvienības VIENOTĪBA birojā tiks atklāta gleznotājas Gundegas Rancānes izstāde. Tajā visiem interesentiem būs apskatāmas mākslinieces gleznas, ko viņa pati dēvē par „mazo jūtietilpīgo mirkļu izlasi”.

05.07.2010

Ar vīķingu kuģi vedīs dzintaru

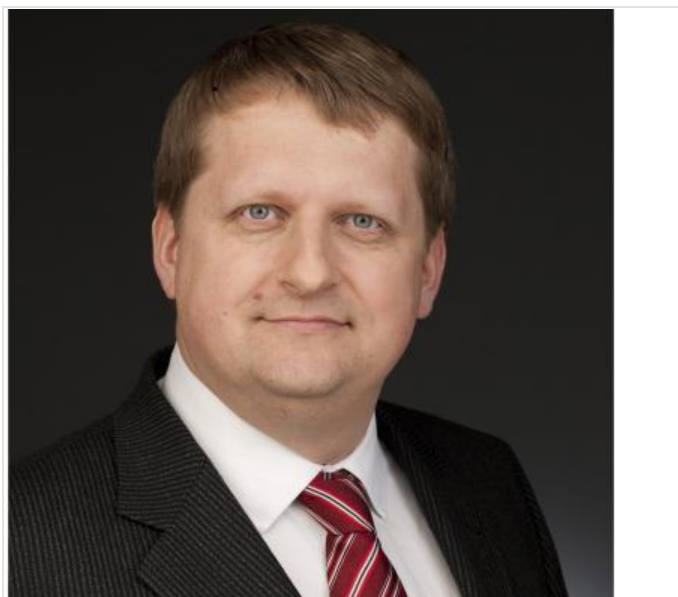
Intervija publicēta žurnālā "Dzīves priekam" 06/2010, autors: Jānis Ozoliņš
Latvijā daudzi pazīst Latvijas Ārpolitikas institūta goda direktoru Ati Lejiņu. Tomēr maz ir tādu, kuri zina, ka šis sabiedrībā populārais cilvēks jau vairāk nekā 10 gadu ir cieši saistīts ar Jaunjelgavu, kur savā lauku mājā sācis nodarboties ar amatniecību.

26.06.2010

Ārlietu ministrijas biroja goda vēstnieka amatā iecelts Artis

18.07.2010

A A

Baltijas Koks :: Latvijai ir iespējas būt veiksmīgākajai reģionā

Latvijas kokapstrādes nozares žurnāla "Baltijas Koks" žurnālists un izpildredaktors Pauls Beķeris garā intervijā ar Gati Kokinu, nodrukāts 2010.gada jūlijā [PDF] "Latvijai ir iespējas būt veiksmīgākajai reģionā"

Neredīgēts melnraksts:

Ekonomistu un Lattelecom padomes priekšsēdētāju Gati Kokinu intervē Pauls Beķeris

Uzņēmējiem, lai domātu par nākotnes attīstību, ir jāsaprot, kas ar Latvijas ekonomiku notiek pašlaik. Daudzi apgalvo, ka krīzes zemākais punkts jau pārdzīvots un sākas augšupeja, citi ir pārliecināti, ka dziļākā bedre vēl tikai priekšā. Kā uzskatāt jūs?

Šobrīd IKP kritums ir nobremzējies. Gan Starptautiskais Valūtas fonds (SVF), gan valdība apgalvo, ka strauja kritiena vairs nebūs, un tam es pat varētu piekrist. Protams, IKP rādītāji var vēl drusku paslidēt uz leju, var stāvēt uz vietas un var arī viegli celties. Prognozēt, kurš no šiem scenārijiem tuvākajā laikā īstenosies, būtu neprofesionāli, jo to lielā mērā ietekmē ārēji faktori, kurus mēs nekontrolējam un īsti nevaram paredzēt.

Lielais jautājums ekonomikā ir par to, vai mūs sagaida jauns bums un strauja

Pēc ārlietu ministra Aivja Roņa iniciatīvas ārlietu ministra birojā izveidoti goda vēstnieku amati, tajos nozīmējot bijušos ārlietu ministrus Georgu Andrejevu, Arti Pabriku un Māri Riekstiņu.

23.06.2010

VIDEOČATS ar Arti Pabriku

16.06.2010

[VIDEO] Aigars Štokenbergs: kandidātiem jāprot sarunāties ar cilvēkiem [1]

Autors: Arita Viksna
www.kandidatuzdelnas.lv

10.06.2010

Dibinās VIENOTĪBAS Jēkabpils reģionālo apvienību

Piektdien, 11. jūnijā, kopsapulcē tiksies VIENOTĪBU veidojošo partiju – Jaunā laika (JL), Pilsoniskās savienības (PS) un Sabiedrības citai politikai (SCP) – Jēkabpils nodaļas, lai lemtu par VIENOTĪBAS Jēkabpils reģionālās apvienības dibināšanu.

07.06.2010

VIENOTĪBA aicina piedalīties videochatā ar Arti Pabriku [1]

Otrdien, 8. jūnijā, politisko partiju apvienība VIENOTĪBA aicina piedalīties videochatā ar VIENOTĪBAS un partijas „Sabiedrība citai politikai” valdes locekli Arti Pabriku.

1/35

attīstība vai ilgstoša stagflācija – ekonomikas stagnācija ar inflāciju. Pēdējais variants ir ne mazāk postošs kā krīze. Jo daudzi uzņēmumi ir sakoduši zobus un dzīvojuši no savām rezervēm cerībā, ka drīz atkal varēs pelnīt. Ja to nevarēs, arī tie uzņēmumi, kas tagad ir dzīvi, var iet bojā.

Lai saprastu, kurš no abiem scenārijiem notiks – straujā attīstība vai stagflācija –, jāuzdod jautājums: vai krīzes rezultātā ir notikusi ekonomikas pielāgošanās jaunajiem apstākļiem, vai mēs esam atguvuši konkurētspēju? Tas būtu noticis, ja mums būtu samazinājušās izmaksas. Mazākas izmaksas mūsu monetārās politikas gadījumā nozīmētu deflāciju un algu samazināšanos industrijā.

Ne viens, ne otrs tā īsti nav noticis. Lai mēs atgūtu konkurētspēju, deflācija ir bijusi nepietiekama un arī algu kritums vajadzīgajā apjomā nav bijis, korekcija vairāk reducējusies uz bezdarba pieaugumu. Līdz ar to šīs krīzes rezultātā mēs savu konkurētspēju tā pa istam neesam atjaunojuši. Tas gan vēl neizslēdz to, ka notiks strauja attīstība, jo arī iepriekš tā nebija mūsu konkurētspējas diktēta, bet gan ārējo investīciju barota. Šoreiz es gan neesmu optimistisks.

Vai valdība dara visu iespējamo, lai īstenotos straujās attīstības scenārijs?

Izmaiņas nodokļu politikā ir vienīgais, ko pašreizējā situācijā valdība var darīt. Mēs vairs neatradīsim politisko spēku, kas nedomā, ka jāpalielina kapitāla nodokļi un jāsamazina darbaspēka nodokļi. Tāpēc savdabīgs fiskālās politikas konsenss ir sasniegts. Līdz ar to brīdī, kad Latvijas ekonomikā atkal sāks investēt kapitālu, tas, cerams, tiks virzīts uz ražošanu, nevis uz spekulācijām.

Ar nodokļu politiku gan nav iespējams atrisināt vēsturisko tekošā konta disbalansu un mūsu augstās izmaksas. Viens no veidiem, kā to var izdarīt, ir patēriņa samazināšana. Iedzīvotāju ienākumu liela daļa aiziet tieši patēriņā. Savukārt liela daļa patēriņa preču ir importētas. Tāpēc tekošā konta deficītu var likvidēt, samazinot kopproduktu. Tad samazinās algas, kas samazina patēriņu, kas, savukārt, samazina importu, bet mazāk ietekmē eksportu.

Pēc būtības tāda arī ir otrā SFV piedāvātā recepte – ekonomikas dzesēšana. Un tā ir iedarbīga. Tāpēc ir jocīgi dzirdēt, ka atsevišķi politiķi un ekonomisti saka – ekonomiku vajag sildīt. Jebkura sildīšana, kas izpaužas kā patēriņa pieaugums, pa lielam traucē šādai ekonomikā ārstēšanas stratēģijai. Šāda ārstēšana pielauj vienīgi eksportētāju atbalstu un paredz strauju iedzīvotāju dzīves līmeņa pazeminājumu.

Runas par ekonomikas dzesēšanu un algu samazināšanu sabiedrība uztver ļoti sāpīgi. Vai tiešām tas ir vienīgais pareizais lēmums ekonomikas glābšanai? Ja tā, kā lai šo informāciju pasniegt cilvēkiem, lai viņi saprastu šādu soļu nepieciešamību un neizbēgamību?

Problēma ir tā, ka pasaules vēsturē nav bijis precedenta, kad valdībai nebūtu cita ceļa. Un arī šobrīd tikai Grieķijā, Spānijā un Portugālē ir parādījusies objektīva nepieciešamība rīkoties tik dramatiski, jo šīs valstis atrodas eirozonā. Visos pārējos, arī Latvijas gadījumā, daudz racionālāka politika būtu cilvēkuemocīšana – algu un mazumtirdzniecības apgrozījuma tieša nesamazināšana, bet importa sadārdzināšana ar monetārās politikas palīdzību. Tādā veidā netiktu skarts uz vietas ražoto produktu patēriņš un tiktu veicināts eksports. Šāds scenārijs jau agrāk izmantots daudzās pasaules valstīs.

Domāju, ka pašlaik politiķi nerunā skaidru valodu. Daļa tāpēc, ka nesaprot šīs konsekvences, daļa tāpēc, ka to skaidrošana būtu katastrofāla viņu reitingiem. Un tad tiek stāstīti dažādi pavisam jocīgi stāsti. Viens no tiem – mēs jau tā kā būtu saudzīgāk izturējušies pret tautsaimniecību, bet sliktie onkūļi no SVF mums prasa... Bet viņi jau neko tādu neprasa!

Nav noslēpums, ka SVF pārstāvji šīs krīzes kontekstā brauca uz Latviju ar klasisko piedāvājumu devalvēt valūtu, kas faktiski arī bija viņu pirmā recepte. Taču, sastapušies ar Latvijas suverēnās valdības pretestību, piekāpās. SVF nāca ar efektīvāku ekonomikas ārstēšanas metodi, bet piekāpās pacienta vēlmēm uz toksiskāku variantu. Tāpēc es domāju, ka ir negodīgi pārmest ārstniecības metodes konsekvences SVF un tulkot to kā starptautiskā kapitālisma savvērestību vai jauno gribu.

Kā pēc politiku aprindas Latvijas sabiedrībai vispār nepiedāvā šo jūsu minēto risinājumu – ziedot lata stabilitāti pret ekonomisko līdzsvaru?

Domāju, ka tam ir vairāki – gan objektīvi, gan subjektīvi – iemesli.

Pirmkārt, stingrā turēšanās pie fiksētā valūtas kursa režīma ir ļoti vienkāršs risinājums, kādi cilvēkiem patīk. Visas pārējās alternatīvas prasa nedaudz lielāku ekonomikas izpratni un zināšanas.

Otrs iemesls – pašlaik gan centrālās bankas, gan valdības finanšu politiku nosaka cilvēki, kas savulaik arī ir radījuši Latvijas valūtas fiksētā kursa piesaistes mehānismu. Protams, mentāli ir ļoti grūti nožņiegt paša izauklēto bērnu, lai arī tas kļuvis par rijīgu monsturu.

Treškārt, pastāv ļoti spēcīgs banku lobījs. Mēs redzam, cik liela loma valstī ir Komerčbanku asociācijai, cik liela loma ir Zviedrijas valdībai. Iekšējā

devalvācija, kāda tā notiek pašlaik, ir lēns un neefektīvs process, taču tas nerada bankām straujus un tūlītējus zaudējumus. Es pats gan uzskatu, ka arī bankām būtu izdevīga ārējā devalvācija, jo ir pilnīgi skaidrs, ka uzreiz pēc tam sāktos strauja izaugsme.

Pasaulē neviena no sekmīgajām ekonomikām tik dogmatiski nepieturas pie fiksētā valūtas kursa. Ilgstoši kā pozitīvs piemērs tā saucamajam valūtas padomes (*currency board*) modelim tika piesaukta Singapūra, taču tikko fiksētais valūtas kurss vairs neatbilda valsts interesēm, jo strauji auga inflācija, Singapūra uzreiz no šādas monetārās politikas atteicās. Un tas notika šogad! Līdzīgi arī mums – 90. gadu sākumā fiksētais valūtas kurss bija brīnišķīgs monetārais modelis, bet tagad tas ir pret Latvijas tautsaimniecības interesēm.

Kas lata devalvācijas gadījumā notiek ar eiro valūtā ņemtajiem kredītiem? Vai cilvēkiem to segšanai nebūs jāatdod procentuāli lielāka savu ienākumu daļa?

Bija neprātīgi, ka centrālā banka vispār pieļāva kredītešanu ārvalstu valūtās. To varēja ierobežot ar peldošu lata kursu. Tad valūtas risks būtu tik liels, ka lielākā daļa aizņemtos latos. Taču, tā kā tas jau ir noticis, pastāv divi iespējamie risinājumi.

Pirmais ir visnotaļ liberāls – atstāt visu kā ir. Pilnīgi piekrišu – ja jūs no savas algas agrāk maksājāt 30% eiro kredīta segšanai, devalvācijas gadījumā jums nāksies maksāt pat vairāk nekā pusi. Taču alternatīva ir algu samazināšana. Un jums taču ir vienalga, vai maksājat pusi no savas algas par kredītu tāpēc, ka notikusi devalvācija, vai tāpēc, ka darba devējs samazinājis algu. Šobrīd mēs ejam algas samazināšanas ceļu un kredītus visiem – arī tiem, kas kredītējās latos – apkalpot kļūst dārgāk.

Otrs, „neliberālais”, variants, ir sekot vairāku citu valstu, tostarp Argentīnas, stratēģijai un devalvācijas mirklī konvertēt kredītus nacionālajā valūtā. Protams, ka tiesiskā valsti valdība nevar bankām mehāniski atņemt naudu, ar likumu radot zaudējumus. Tas būtu ļoti apšaubāms akts. Labākie piemēri rāda, ka šādā gadījumā ar bankām vajadzētu un varētu vienoties, tām daļēji kompensējot zaudējumus, un ieguvēji būtu visi. Turklāt no valsts tēriņu viedokļa tas nemaz nebūtu tik kritiski – daudz mazāk nekā zaudētie nodokļu ieņēmumi.

Abos gadījumos tomēr cilvēku ienākumi samazinās, un mēs nonākam pie milzīgās problēmas – emigrācijas. Kā atrast balansu, lai cilvēkiem vērtību kausi nosvērtos par labu nacionālajai piederībai un dzimtenes vērtībām, bet zemei algai – pret pārtikušu un nodrošinātu dzīvi svešumā?

Eiropas Savienība (ES) pēc būtības ir muitas, kapitāla un brīvas darbaspēka kustības ūnija, tāpēc mēs nekādā mehāniskā veidā nevaram cīnīties pret emigrāciju. To efektīvi kontrolēt var vienīgi tādas izolētas valstis kā Baltkrievija. Šo konsekvenci, stājoties ES, vajadzēja paredzēt.

Pētījumos, kuros aptaujāti ekonomiskie emigranti, kā galvenais izceļošanas iemesls tiek minēts ienākumu līmenis. Taču tam uzreiz seko nākamais būtiskais arguments – neticība valsts pārvaldei, vilšanās pašiem savā zemē. Trešais svarīgais iemesls, kas emigrantus uzrunā jaunajās mītnes zemēs, ir sociālās garantijas. Gan iespēja iegūt izglītību bērniem, gan veselības aprūpe, gan pensiju sistēma. Ja mēs īstermiņā nevaram nodrošināt līdzvērtīgas algas, lai aizkavētu emigrāciju, mums vairāk jādomā par savpatīgo Latvijas kultūru, kvalitatīvu un garantētu bezmaksas izglītību un efektīvu sociālo garantiju sistēmu. Vienu no galvenajiem emigrācijas faktoriem – vajadzību pēc godīgākas valsts pārvaldes – mēs, cerams, atrisināsim rudenī pēc Saeimas vēlēšanām.

Ekonomisko emigrāciju neviena no galvenajām ekonomistu skolām tā īsti nav pētījusi. Parasti visas ekonomiskās teorijas labi strādā suverēnās valstīs, kurām ir muitas barjeras, cilvēku brīvas pārvietošanās ierobežojumi, utt. Sākotnējais plāns bija veicināt ES konkurētspēju, izlīdzinot darba tirgu un panākot līdzīgu cilvēku mobilitāti kā ASV, lai austrieši dotos strādāt uz Franciju, francūži uz Angliju un angļi uz Zviedriju. Darbaspēka pārvietošanās brīvība nebija iecerēta kā rumāņu došanās uz Londonu, poļu santehniķu desants Parīzē vai latviešu pārvākšanās uz Dublinu. Šie efekti trūcīgo Austumeiropas valstu ekonomikas konvergenci uz ES līmeni vēl vairāk apgrūtinā.

Jūs pieminējāt cilvēku neuzticību valdībai. Pēdējos gados to veicinājis arī fakts, ka Latvijā krīze jūtama daudz smagāk nekā kaimiņvalstīs. Tātad kaut kas tika darīts ļoti nepareizi. Cik lielā mērā Latvijas valdība varēja mazināt krīzes ietekmi uz ekonomiku?

Valdība nevarēja novērst krīzi, tā varēja padarīt mīkstākas sekas un panākt, lai atjaunošanās sākas ātrāk. Ja Latvijas valdība savulaik visu būtu darījusi pareizi, domāju, ka krīzes rezultātā IKP pērn būtu krities tikai par kādiem 8%. Īsenībā IKP ir krities teju par 20%.

Ir vairākas lietas, ko varēja darīt savādāk.

Pirmkārt, ar precīzāku nodokļu politiku un budžeta pārpalikuma veidošanu treknajos gados mēs būtu 20% kritumu pārvērtuši par 15% kritumu – tā, kā šobrīd ir Igaunijā.

Otrkārt, vēl apmēram 8% no IKP krituma varēja nebūt, ja valdība būtu ierobežojusi naudas ieplūšanu ekonomikā caur komercbankām. Vajadzēja izdarīt pilnīgi elementāru lietu – pieprasīt bankām, lai viņu kredīportfelis nepārsniedz depozīta portfeli, uz ko savā blogā es aicināju jau 2007. gadā. Tad naudas ieplūde ekonomikā būtu mazāka, un mēs pārdzīvotu krīzi ar 8% IKP kritumu 2009. gadā. Turklāt jau šogad būtu sākusies relatīvi strauja augšupeja.

Daudzi uzskata, ka milzīgu papildu slogu Latvijas ekonomikai uzlika Parex bankas glābšana. Cik daudz mēs ieguvām un cik daudz reāli zaudējām, pieņemot šādu lēmumu?

Pirmkārt, būtu nepareizi domāt, ka nauda, kas aizgājusi *Parex* bankas glābšanai, ir kaut kādā veidā izrauta no ekonomikas. Finanšu donori to mums aizdeva tieši šim mērķim. Tas nozīmē, ja šādas *Parex* bankas nebūtu, mēs to naudu nebūtu varējuši izmantot, piemēram, lielākām skolotāju algām. Tas, protams, parādu ir radījis, taču tiešu ietekmi uz krīzi īstermiņā neatstāja.

Otrkārt, nebija pieredzes, kā šādos gadījumos rīkoties. Kad tas notika, man likās, ka tas ir pareizs lēmums. Tagad man liekas pilnīgi pretēji. Kāpēc? Īemesls ir pēdējo divu gadu absolūti neproduktīvā un neizlēmīgā rīcība *Parex* sakarā. Līdz ar to visai glābšanas operācijai ir maz vērtības, un tad jau tiešām labāk bija neko nedarīt. Protams, ka *Parex* bankrots būtu radījis zināmu satricinājumu, bet mēs tagad jau sen būtu to pārdzīvojuši.

Jēga banku glābt ir tikai tad, ja pēc tam valdība enerģiski rīkojas un šai bankai ļauj attīstīties. Zviedrijā ļoti līdzīgā situācijā bija nonākusi *Swedbank*, kas arī vērsās pie savas valdības pēc palīdzības. Tika veikta nevis bankas ekspropriācija, bet uz relatīvi saprātīgiem noteikumiem tika izdota valdības garantija, ko sākotnēji prasīja arī *Parex* bankas akcionāri. Pašlaik neviens vairs nešaubās par *Swedbank* stabilitāti.

Vēl kāds ģemesls par labu *Parex* glābšanai – šajā krīzē ES uzlika par pienākumu valdībām atbalstīt grūtībā nonākušās bankas. Turklāt, atšķirībā no citām Latvijas banku krīzēm, *Parex* gadījumā īsti nebija īpašnieku vai menedžmenta tiešas vainas. Bankas aktīvu kvalitāte neatšķīrās no citu vadošo banku aktīvu kvalitātes. Tāpēc man pašam ir ļoti žēl noskatīties, kas notiek ar *Parex*. Esmu šai bankā strādājis divas reizes ar gada pārtraukumu – gan pirms, gan pēc nacionalizācijas. Uzskatu, ka tā ir ļoti laba banka, ar kvalificētiem speciālistiem; skatīties, kā viņa nikst ārā, ir ļoti sāpīgi un arī ļoti dārgi nodokļu maksātājiem. Ja tu esi ķirurgs, kas labākajā gadījumā prot izgriezt apendicītu, tad neķeries klāt sirds operācijām! Valdība vienkārši nav bijusi pietiekami kompetenta, lai *Parex* bankas glābšanu īstenotu apņēmīgā un efektīvā veidā.

Par finanšu donoriem runājot – aizvien lielāks satraukums tiek celts par valsts ārējā parāda pieaugšanu. Cik daudz no 7,5 miljardiem eiro SVF aizdevuma mēs pagaidām esam saņēmuši un izlietojuši?

Latvijas ārējais parāds ir zem pieciem miljardiem latu, tātad visnotaļ mērens. Īespējams, ka tas nedaudz palielināsies, tomēr vēl arvien būs zem 60% no IKP. Un nekā traģiska nebūs arī tad, ja mēs šo līmeni pārkāpsim. Protams, mēs nevaram turēt 12–15% budžeta deficītu, jo tad mūsu ārējais parāds pieaugs ļoti strauji. Tas ir vēl viens ģemesls, par spīti donoru aizdevumam, konsolidēt budžetu, samazinot izdevumus.

Kas attiecas uz 7,5 miljardiem eiro, visu summu neesam izmantojuši. Arī finanšu sektora stabilizācijai ir izmantota tikai daļa, apmēram miljards eiro stāv rezervē, tā ka mēs varam glābt vēl un vēl bankas. Ja tas nebūs nepieciešams, šī nauda paliks neizmantoja. Tāpat valdība ir vērsusies pie SVF, lūdzot šo kredītu pārvērst par kredītlīniju. Lai būtu nevis tā, ka SVF ieskaita Latvijai naudu pēc noteikta grafika, bet Latvijas puse to var paņemt pēc nepieciešamības. Ja tādas nebūs, parāds nevaisosies.

Tāpat ir jāsaprot, ka valsts ārējo parādu faktiski veido divi parādi – valdības parāds ārzemēs un privātā sektora (galvenokārt komercbanku) ārējie parādi. Labajos laikos valdības parāds bija neliels, bet komercbanku ārējais parāds – proporcionāli lielāks. Īestājoties krīzei, bankām neviens negrib aizdot, bet valdība var aizņemt no SVF. Līdz ar to, lai gan valdības parāda daļa augusi ļoti strauji, ir sarakuši komercbanku parādi, un valsts kopējais parāds tik daudz nemaz nav pieaudzis. Krīzei mazinoties, situācija atkal pagriezīsies otrādi.

Tātad piecu miljardu ārējais parāds mums nemaz neveidojas tikai no šobrīd paņemtā aizdevuma?

Lielākā daļa, protams, ir vecais valsts parāds. Vajadzība pēc naudas nebija tik daudz jauna budžeta deficīta segšanai, cik iepriekšējo parādu refinansēšanai, kas tagad tiek darīts ar SVF aizdotajiem līdzekļiem. Pirms tam bijām aizņēmušies no finanšu tirgiem, tagad esam aizņēmušies no SVF.

Respektīvi – paņēmuši kredītu no vieniem, lai atdotu parādu citiem?

Jā. Un visticamāk, kad finanšu tirgi stabilizēsies un uzticība Latvijai atjaunosies, mēs paņemsim kredītu no viņiem un atdosim parādu SVF. Tāpat nav arī nepieciešamības parāda pamatsummu īsā laikā atdot līdz nullei. Tā valstis nerīkojas, tāpēc mēs ar kaut kādu ārējo parādu dzīvosim. Protams, sākoties labākiem laikiem, būs ļoti svarīgi to samazināt, lai veidotos rezerve sliktākiem gadiem.

Tiek runāts par iespēju pilnīgi vai daļēji privatizēt lielos valsts uzņēmumus, tostarp Lattelecom. Vai šobrīd ir īstais brīdis pieņemt šādus lēmumus, un vai vispār to vajadzētu darīt?

Liberālai valstij nebūtu jānodarbojas ar uzņēmumu pārvaldīšanu, līdz ar to es pārstāvu fundamentālu viedokli, ka valsts uzņēmumi ir jāprivatizē. Tajā pašā laikā daudzi vēsturiskie valsts uzņēmumi ir monopolisti, un šajā gadījumā valsts situāciju pārvalda labāk nekā tad, ja monopols tiek privatizēts. Tāpēc, privatizējot lielos valsts uzņēmumus, ļoti rūpīgi jāskatās, kāda ir konkurence nozarē. Ja tā ir nepietiekama – tā jāveicina, pirms uzsākt privatizāciju.

Ja mēs skatāmies uz *Lattelecom*, tur 90. gados situācija bija ļoti sarežģīta, jo uzņēmums bija vienīgais fiksēto telefona sakaru sniedzējs. Arī tagad *Lattelecom* šai jomā aizņem 95% tirgus. Taču risinājumu ir atnesusi tehnoloģiju attīstība, jo fiksētās telekomunikācijas vairs nav pirmās nepieciešamības produkts, kas nosaka tirgus attīstību. Lielākā daļa balss komunikācijas tagad notiek izmantojot mobilos sakarus. Savukārt citos segmentos – televīzijā, IT risinājumos, interneta piegādē – uzņēmums atrodas konkurences situācijā. Līdz ar to es neredzu konceptuālu iemeslu, kāpēc valdība nevarētu privatizēt savas kapitāldaļas *Lattelecom*.

Ja nebūtu vienošanās ar SFV un Latvijas valdībai vajadzētu naudu budžeta caurumu lāpīšanai, steidzīga valsts uzņēmumu izpārdošana situāciju kaut kādā veidā risinātu. Taču krīzes laikā visi uzņēmumi maksā lētāk. Un tas būtu liels zaudējums, jo mēs aktīvus pa lēto izpārdotu un uzreiz noēstu. Par laimi, SVF noteikumi neparedz līdzekļus, kas būtu gūti no valsts uzņēmumu privatizācijas, skaitīt kā attaisnojošus ieņēmumus budžeta deficīta aprēķinā. Privatizācijas rezultātā iegūtos līdzekļus vissaprātīgāk būtu ieguldīt Latvijas Industrializācijas fondā, kā mēs ar Ģirtu Rungaini to nesen esam ieteikuši.

Šogad starptautiskajos tirgos uzņēmumu akciju cenas ir atjaunojušās veselīgā līmenī. Domāju, ka valsts uzņēmumu privatizācija šobrīd nenotiek nevis tādēļ, ka būtu sliktas cenas vai valdība censtos aizstāvēt valsts kapitālismu, bet gan tuvojošos vēlēšanu dēļ. Valsts uzņēmumu privatizācija var radīt lielu rezonansi; šķiet, ka valdība nevēlas veidot papildu spriedzi sabiedrībā.

No jūsu teiktā izriet, ka Latvijas politiķi nereti varbūt pat ļoti pareizus lēmumus vienkārši baidās pieņemt, jo sabiedrība tos nesaprastu. Vai šī tendence nebūtu jāmaina?

Viena no Latvijas politiskās sistēmas problēmām ir daudzās partijas, kas noved pie nestabilām valdībām. Šādu īsu valdību kontekstā ir loģiski, ka politiķi nerisina stratēģiskos ilgtermiņa uzdevumus, bet mēģina iegūt *quick win* (angliski – ātra uzvara), par kuras rezultātiem var ziņot uzreiz. Šī īstermiņa rīcība, protams, ir postoša valsts attīstībai. Tāpēc ir jādomā, kā politisko struktūru attīstīt, lai valdības kļūtu ilgaicīgākas.

Latvijas politiskajā teātrī ir bijuši vairāki priekšlikumi, tostarp visodiozākie – par to, ka mums vajadzīgs vadonis, vēl viens Ulmanis. Mūsdienu politiskajā leksikā tulkojot – prezidentāla valsts pārvaldes sistēma. Ir skaidrs, ka ne Šķēlem, ne Šleseram, nemaz nerunājot par Lembergu, nekas nebūtu pretī būt par vietējiem fireriem ar pietiekami lielu varu.

Es tomēr domāju, ka prezidentālas valsts modelis pašreizējā politiskajā kultūrā ir ļoti bīstams Latvijai. Drīzāk ir jāattīsta partiju demokrātija un, iespējams, jāpaaugstina iekļūšanas kvota Saeimā līdz 10%. Tad valdībā būtu pārstāvētas trīs vai četras partijas, koalīcijas būtu daudz stabilākas un ilgaicīgākas. Pirmo reizi Latvijas vēsturē valdība varētu nostrādāt no vienām vēlēšanām līdz otrām, kas dotu milzīgu impulsu politiskajai kultūrai un ļautu risināt vismaz vidēja termiņa ekonomiskos uzdevumus.

Kāda, jūsprāt, būtu Latvijas ilgtermiņa attīstības stratēģija, pieņemot, ka pēc vēlēšanām beidzot radīsies stabila un ilgstoši strādājoša valdība?

Ekonomiskā analīze pasaulē liecina, ka mazie uzņēmumi bieži vien ir ekonomikas mugurkauls. Viņi vislabāk risina nodarbinātības problēmu, ir visinovatīvākie un liels mazo uzņēmumu īpatsvars padara biznesa vidi elastīgāku un spējīgāku pielāgoties krīzēm. Ja neko nedara un mazos uzņēmumus mākslīgi neatbalsta, lielle tos izkonkurē. Līdz ar to, lai valsts ekonomika būtu optimāla, visu laiku jārada nodokļu, noteikumu un administratīvu mēru gradients par labu mikrouzņēmumiem.

Es domāju, ka mēs Latvijā varam ražot visu. Ķīna nav nekāds bubulis. Ķīnas priekšrocība ir liela apjoma ražošana ilgtermiņa pasūtījumiem. Taču arī dažādi mazie un vidējie uzņēmumi Šveicē, Holandē, Vācijā šobrīd strādā ar pilnu jaudu, kaut gan izmaksu bāze viņiem ir relatīvi augsta. Un ļoti prasmīgi konkurē ar Ķīnu, jo ir elastīgāki un solīti priekšā tehnoloģijās. Arī Latvijā ne jau lielle uzņēmumi nākotnē virzīs ekonomiku.

Protams, ar laiku veidosies arī milzīgi uzņēmumi, un mēs noteikti ar tiem varēsīm lepoties, taču pašlaik valdībai ir jādara viss, lai veicinātu tieši uzņēmumu skaitu. Tāpēc man smaidu izraisa aicinājumi Rīgā atjaunot VEF. Pirms Otrā pasaules kara tā bija ne sevišķi veiksmīga Valsts Elektrotehniskā fabrika, kas ražoja teju visu, bet nevienā nozarē neguva īpašus panākumus. Par nosacītu veiksmes stāstu VEF kļuva padomju okupācijas laikā, kad Latvija komunistiskajā darba dalīšanā ieguva elektroaparātu būves kvazimonopoli Padomju Savienībā. Tagad, brīvajā tirgū, tādu monsturu ar politiku solījumiem

mēs neuzcelsim un pie dzīvības neuzturēsim.

Tāpat valdībai būtu jādomā, kā panākt, lai Latvija būtu zemu izmaksu valsts. Bez tā mēs nevarēsim konkurēt. Kāpēc poļu āboli maksā lētāk nekā Pūrē audzētie? Tās ir zemās izmaksas, kuras nevar panākt tikai ar deflāciju un algu samazināšanu. Līdz ar to, lai par ko runātu, mēs nonākam pie tās pašas suverēnās monetārās politikas, bez kuras, ja gribam ražot, mums nekas nesanāks. Ja mēs gribam būt aramzemes piedēklis vai genofonda rezervāts, varam, protams, turpināt fiksētā lata kursa politiku. Tā Latvija var kļūt par Austrumlatgales izmirušo reģionu – tikai Eiropas mērogā.

Suverēna monetārā politika ir pretrunā ar plānu ieviest Latvijā eiro.

Nekavējoties ieviest eiro ir ļoti slikts plāns. Euro Latvijā pašlaik nedrīkst ieviest. To var darīt tikai tad, kad ekonomiski mēs būsime konverģējuši uz Vakareiropu. Ne velti daudzi ekonomisti Eiropā uzskata, ka Māstrihtas kritēriji ir novecojuši. Tie tika rakstīti lielajām un turīgajām Eiropas valstīm, lai savaldītu to budžeta deficītu. Lai Māstrihtas kritēriji būtu piemērojami nabadzīgajām valstīm, tiem jāpievieno vismaz vēl viens punkts. Proti, ka IKP uz vienu iedzīvotāju valstī, kas pievienojas eirozonai, nav mazāks par 80% no 15 attīstītāko ES valstu IKP. Kad mēs būsime tādā dzīves līmenī, es būšu pirmais, kas balsos par iestāšanos eirozonā.

Šobrīd, iestājoties eirozonā, mēs automātiski nonāktu Grieķijas situācijā, kad ilgstoša un sāpīga recesija ir vienīgais veids, kā atjaunot konkurētspēju.

Es domāju, ka Igaunija būs tam piemērs. Ja igauņi piepildīs savu sapni un nākamgad iestāsies eirozonā, domāju, ka mums beidzot radīsies iespēja viņus apsteigt. Atliek tikai izmantot suverēnās monetārās politikas iespējas, kādas mums ir dotas dēļ savas valūtas – lata, bet kuras šobrīd neliekam lietā.

Komentārs

Vārds *

E-pasts

Komentārs *

Kods *

GATIS.
KOKINS
.COM

